

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Extremismus v české společnosti

Barbora Klustová

Bakalářská práce

2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora KLUŠTOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Extremismus v české společnosti**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1) Zpracování rešerše, jejímž východiskem je doporučená literatura.
- 2) Zpracování podrobné struktury textu a předběžných závěrů.
- 3) Zpracování klíčové kapitoly.
- 4) Vstupní kapitoly, úvod, závěr a abstrakt.
(Každá etapa je zakončena konzultací).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jan Chmelík (2001): Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, Praha, Linde

Jan Chmelík (2000): Symbolika extremistických hnutí, Praha, Armex

Miroslav Mareš (2003): Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, Brno, Barriester & Principal

Novák, M. (1997). Systém politických stran. Praha. SLON.

Karel Rýdl, I. Nezval (1997): Rasismus a nacionalismus v současném životě, Praha, IPPP ČR

Strmiska, M. Extrémismus, xenofobie, „organizovaná intolerance“ (dostupné z.<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=111>.)

Ch. Tilly (2006): Politika kolektivního násilí, Praha, Sociologické nakladatelství

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Lívia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Jadwize Šanderové, CSc. za odborné vedení, dobré rady, připomínky a celkovou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

V této práci se zabývám problematikou působení extremistických skupin na našem území. V úvodu jsem charakterizovala extremismus, jako výstřední či krajně radikální postoj a s ním související činnost. Za nejvýraznější projev extremismu jsem označila skupinové násilí, jehož důvody jsou v práci naznačeny. Za členy různých radikálních hnutí bývají označováni mladí lidé, kteří k tomu mohou mít různé důvody. Je tu spojení mládí a revolty, které přetrvává od dob romantismu. Bývají považováni za citlivější k otázkám extremismu, což jsem se pokusila ukázat i v empirické části práce. Rozdělení na pravicový a levicový extremismus není zcela přesné, přesto je v práci uveden historický vývoj, který tomuto označení předcházel. Součástí je také přehled nejvýraznějších skupin působících na našem území, které jsou označovány jako extremistické.

Klíčová slova: extremismus, radikalismus, Skinheads, anarchismus

Abstract

This work is concerned with problems of incidence extremism groups at our territory. There is described extremism in the opening part like eccentric or deathly radical attitude and related activity. The most pronounced manifestation of extremism is designate group violence, whose reasons are indicated at this work. Like members of some radikal movements are usually marked young people, who can have various reasons. There is connection youth and revolt, remaining from romantic times. They are usually consider like more sensible to question of extremism, this fact is domonstrated in empiricism part of this work. The parting of the right-wing and left-wing extremism isn't absolutely exact, in spite of though there is stated historical progression in this work, which goes before this mark. Part of this work is list of the most expressive groups, affecting at our territory and these groups are marked like extremism

Keywords: extremism, radicalism, Skinheads, anarchism

Obsah:

1. Úvod.....	8
2. Charakteristika extremismu.....	10
2.1 Základní charakteristiky extremismu.....	10
2.2 Příčiny skupinového násilí.....	11
2.3 Historický pohled na pravici a levici.....	12
2.4 Pravicový versus levicový extremismus.....	13
3. Přehled extremistických hnutí.....	17
3.1 Hnutí Skinheads.....	17
3.2 Ostatní extremistická hnutí.....	21
4. Extremismus jako problém mládeže.....	24
5. Závěr teoretické části.....	28
6. Empirické šetření.....	29
6.1 Hypotézy.....	29
6.2 Metody.....	30
6.3 Popis souboru a výsledky výzkumu.....	30
6.4 Testování hypotéz.....	38
6.5 Porovnání s výzkumem z roku 1998.....	42
7. Závěr.....	45
Seznam literatury.....	46
Seznam grafů, tabulek a obrázků.....	47
Přílohy.....	48

1. Úvod

Pro demokratickou společnost je přirozené potýkání různých politických názorů. Je zcela přirozené, že v relativně svobodné atmosféře se čas od času vyskytují názory, které jsou pro většinu společnosti přinejmenším zarážející až zavržení hodné. Demokratické uspořádání nemá a ani nemůže mít 100% prostředky proti těmto postojům, kdyby je měla, nebyla by to demokracie, nýbrž diktatura. Struktura skupin, které označujeme nejčastěji jako extrémní je poměrně široká. Mohou zde být zahrnuti ekologičtí radikálové, squateři nelegálně obývající různé objekty až stoupenci neonacistické tradice. To, které skupiny jsou nejčastěji vnímány jako radikální či extrémní je v této práci naznačeno.

Projevy extrémistických skupin jsou různé a jejich vysvětlení z pravidla nebývá jednoduché. Jako jeden z hlavních projevů jsou vnímány různé demonstrace či protestní pochody, které jsou často medializovány. Při těchto potyčkách dochází k projevům kolektivního násilí S přispěním médií se vrývá do povědomí obraz kde proti sobě stojí zastánci neonacismu a různých frakcí skupiny Skinheads a anarchisté. Lidé spojují tato hnutí především s dospívajícími lidmi, pro které je spojení s revoltou typické. Sympatie k jednotlivým skupinám není možné zcela jasně determinovat na základě příslušnosti k třídě nebo určité generaci. Mládí není vnímáno zcela jako askriptivní vlastností (věk), kultura protestu umožňuje důkladně se odpoutat od biologické determinace a zůstat v kategorii mládí čistě symbolickými prostředky. Ukázat, zda jsou členy extrémistických skupin nejčastěji opravdu mladí lidé, je jedním z hlavních cílů této práce.

Jaké jsou ale důvody, které může mít člověk k hledání svého postavení ve společnosti skrz členství v radikální skupině? Jsou podmínky nějaké společenské třídy příhodnější k sympatiím s extrémistickými skupinami příhodnější než prostředí jiné společenské třídy? Vede tyto lidi ke kolektivní agresi vůle bojovat za ideologii nebo je to jakýsi pocit sounáležitosti, pocit, že je právoplatnou součástí fungující organizace, který je přivede k extrémistické skupině? Na tyto a další otázky hledám v této práci odpovědi. V úvodu práce charakterizuji extremismus na našem území a některé extrémistické skupiny. Pokračuji úvahami, zda je extremismus opravdu věcí

pouze mladých lidí a hledám možná vysvětlení. Následuje výzkum na tematiku extremismu, který proběhl mezi stredoškolskou mládeží.

2. Charakteristika extremismu

2.1 Základní charakteristiky extremismu

Pojem extremismus je v běžném jazyce poměrně frekventovaný, v poslední době dokonce o něco více než dříve. Co tento pojem ale přesně znamená není zcela jednoznačné, jediná přesná definice neexistuje. Mezi odbornou veřejností panují velmi protichůdné názory na vymezení tohoto pojmu. Jako extrémní obvykle označujeme chování, které nám přijde absolutně odlišné od toho, které považujeme za „normální“. Ovšem přesné hranice toho, co je normální, není možné zcela jednoznačně a striktně vytknout, označit bod, ve kterém nastane zlom mezi normálním a extrémním. Určení této hranice je zcela subjektivní, záleží na konkrétním jedinci. V každé společnosti je přítomno velké množství názorů a různorodých postojů. Některé z těchto postojů jsou ovšem extrémní, výrazně vybočují, dají se označit za radikální, na rozdíl od názorů „běžného člověka“. „Extremismus je průvodním jevem demokracie.“ [Chmelík 2001; 5] Toto tvrzení vyplývá z podstaty demokracie, která nemá dostatek mechanismů, aby se projevům extremismu ubránila. Kdyby tyto mechanismy měla, nebyla by to již demokracie, nýbrž diktatura. I proto se v každé demokratické společnosti vyskytují extremistické skupiny. „V obecném sociologickém pohledu je extremismus chápán jako jakýkoliv výstřední nebo krajně radikální postoj a s tím související činnost.“ [Chmelík 2001; 13]

Extremistické skupiny, které působí na našem území, můžeme obecně rozdělit do tří skupin. První jsou skupiny, které se snaží prosadit v podstatě ušlechtilé a humánní cíle neadekvátními způsoby, jedná se například o militantní ochránce přírody a zvířat, nebo v některých zemích odpůrci potratů. Druhá skupina naopak využívá platného právního řádu k prosazování svých představ o fungování a uspořádání společnosti. Tyto vize ovšem zpravidla odporují obecným hodnotám, morálním normám a humánním ideálům. Jako příklad poslouží volební vítězství NSDAP v roce 1933. Třetí skupina se snaží prosadit své nelidské a nehumánní představy protiprávním způsobem. Právě tuto skupinu chápe většina společnosti jako extrémisty. Rozdílné názorové postoje se vyskytují především v reakcích na první

skupinu, proto bývají často aktivisté, kteří bojují na hraně zákona za v podstatě přijatelné cíle označování za radikály, což umožňuje odlišit tyto skupiny od těch, které mají absolutně protispolečenské cíle.

Dnešní různá protestní hnutí představují symbolickou reprezentaci kultury veřejného protestu. Označení extremisté jak pro anarchisty tak pro skupiny Skinheads není náhodné, je to také důsledek zřetelného kulturního a politického statusu, kterého veřejný protest nabyl v posledních letech. Pro řadové účastníky těchto protestních akcí není nejdůležitější nějaká sdílená vize lepší společnosti, přestože svou roli určitě hraje, atraktivní je především samotná forma protestu, jako prostředku veřejného sebevyjádření a interakce. Protest funguje zároveň také jako forma komunikace, „představuje dramatický apel, často neverbální povahy, jehož funkcí je přitáhnout pozornost k určité kauze...“ [Marada 2003; 109]

2.2 Příčiny skupinového násilí

Nejvýraznějším projevem extremistických skupin je především skupinové násilí. Odborníci rozdělují příčiny násilného chování do tří ideálních skupin podle jeho příčin, podle idejí, chování a sociálních interakcí. Pro ty, kteří zdůrazňují roli idejí, je základem lidského jednání vědomí. Lidé si berou přesvědčení, představy, pravidla, cíle a hodnoty ze svého prostředí, v souladu s takovými idejemi si sami (a mezi sebou navzájem) utvářejí své pohnutky a dávají najevo své sociálně získané ideje. Podle zástupců tohoto vysvětlení je tedy nutné pro eliminaci násilí potlačování destruktivních myšlenek.

Autonomní motivy, pohnutky a příležitosti jsou základem vysvětlení, pro ty, kteří zdůrazňují roli chování při vysvětlování kolektivního násilí. Podle této teorie najdeme v základu násilí naprosto obecné potřeby a pohnutky – potřebu převahy, vykořisťování, vážnosti, úcty, ochrany a bezpečí. Pro část odborníků zabývajících se touto problematikou je v příčinách násilí dominantní ekonomický prospěch.

Podle skupiny, která klade důraz na roli vztahů, je hlavní mezilidské jednání. Pro tuto skupinu je kolektivní násilí jakýmsi druhem konverzace, i když se může jednat

o konverzaci nelítostnou a jednostrannou. Kolektivní procesy mají specifické vlastnosti, které nelze nijak redukovat. Příznivci této skupiny vidí možnost omezení násilí v proměňování vztahů mezi lidmi a skupinami, na rozdíl od ničení špatných idejí či eliminace příležitostí a potlačování pohnutek. [Tilly 2003; 14-15]

2.3 Historický pohled na pravici a levici

Už samotné rozdělení na pravicový a levicový extremismus je komplikované, je tedy na místě osvětlit pojmy pravice a levice. „Historicky pocházejí pojmy levice a pravice z období Francouzské revoluce, při ní v roce 1789, během prvního setkání Generálních stavů seděla aristokracie věrná králi po jeho pravici a radikálové společně se zástupci třetího stavu měli svá místa nalevo.“ [Charvát 2007; 14] Na pravé straně byli tedy soustředěni zastánci monarchie opírající se o šlechtu a církev. Spolu s kritikou Edmunda Burkeho v knize *Úvahy o revoluci ve Francii*, kde kritizoval levici, byl tak položen základ pro moderní konzervatismus. Zatímco na levé straně se rekrutovali prvotní liberálové s cíli jako je omezení státní moci, uvolnění ekonomických pravidel a uzákonění občanských práv a svobod. V průběhu 19. století vstoupil na tuto scénu další hráč, kterým nebyl nikdo jiný, než organizované dělnictvo. Strany socialistického typu se postavily do opozice vůči konzervatismu i liberalismu, což vedlo tyto tradiční rivaly ke spolupráci. V průběhu 20. století se toto rozdělení ustálilo, hovoříme-li tedy o pravici a levici, máme na mysli stav, kdy levici reprezentuje socialismus a pravici konzervatismus a liberalismus.

Ultrapravice a ultralevice jsou poněkud vágními pojmy, přesto jsou běžně používané, proto se pokusím osvětlit jejich význam. „V praxi se termín ultrapravice používá pro souhrnné označení skupin sahajících od ultrakonzervativního nacionalismu přes pravicový populismus až k neofašismu a neonacismu.“ [Charvát 2007; 18] Ideologický rozptyl těchto skupin je ovšem velmi široký, některé se dokonce významně liší, označení ultrapravice tedy není synonymem pro neonacismus. Neliší se pouze v ideologii, ale také jsou zde různé organizační typy. Není neobvyklé, že některé skupiny se od sebe navzájem distancují, většinou tím hlasitěji, čím jím je postoj té druhé bližší. „Osobní či neoficiální kontakty však

obvykle existují mezi všemi subjekty v rámci celé ultrapravicové scény.“ [Charvát 2007; 18] Pojem ultralevice shrnuje celou škálu levicových ideologií komunistického, trockistického či anarchistického typu. Hranice mezi jednotlivými aktéry ultralevicové scény jsou mnohem méně zřetelné než je tomu u ultrapravice. Vztahy mezi jednotlivými skupinami jsou podstatně složitější. V západní Evropě je běžné, že během protestních akcí všechny tyto skupiny spolupracují, ve východní části Evropy, respektive v postkomunistické části je tomu s ohledem na minulost trochu jinak, oddělení anarchistické a komunistické levice se zde jeví jako podstatně zřetelnější.

2.4 Pravicový versus levicový extremismus

Základní kámen obou je v podstatě podobný, je to odmítání demokratického právního státu. Toto rozdělení je ale v podstatě velmi nepřesné, protože jednotlivé extremistické proudy se výrazně prolínají. Přesto je to členění nejpoužívanější a pro rozsah této práce dostačující. U pravicového extremismu je základním kamenem a hlavním myšlenkovým východiskem rasismus. Příznivci těchto směrů jsou přesvědčeni o „biologické výjimečnosti a převaze“ bílé rasy. Vlastní národ je tedy přeceňován, určité cizí kultury a národy jsou považovány za méněcenné. Výsledkem přesvědčení o nerovnosti ras je otevřené pohrdání a nepřátelství vůči lidem jiné barvy pleti, především přistěhovalcům. V podstatě se tedy jedná především o xenofobii, tedy o nedůvěru a odpor k přicházejícím imigrantům bez ohledu na jejich etnicitu. K tomu přistupuje i averze ke kulturním, sociálním, náboženským a dalším odlišnostem zahraničních, zvláště mimoevropských národností. [Chmelík 2000; 8] Ve svém okolí vnímají mnoho nepřátelských skupin, se kterými je nutné bojovat. Cílem pravicových extremistů je vítězství, které umožní vytvoření nové společnosti. Způsoby dosažení tohoto cíle jsou různé. Nejumírněnější koncepce počítají s dobrovolným přijetím prezentovaných ideálů, na druhé straně radikálně laděné frakce nevyklučují nemilosrdný boj proti nepřátelům, který může mít podobu vyhlazovací války. Přestože ideologie jednotlivých skupin se mnohdy významně liší, to co je spojuje je především společný nepřítel, u hnutí Skinheads je to navíc přetrvávající pocit solidarity. Značkou „nepřítel“ jsou označovány státní instituce, někteří dogmatictí a stalinističtí komunisté, dále to jsou anarchoautonomní skupiny,

organizace na ochranu lidských práv a příslušníci nezávislých komunit, u nás tedy především Romové, Vietnamci, Židé, Rusové apod. „Nejtypičtějšími formami pravicového extremismu jsou rasismus, antisemitismus, nacionalismus se svými modifikacemi fašismus, neofašismus, nacismus a neonacismus.“ [Chmelík 2000; 8]

Pokusím se shrnout témata, která jsou pro ultrapravici klíčová. První téma je *autorita a moc*. Orientace na moc je pro extrémní pravici typická. „Moc pro ně představuje záruku autority, která implikuje nadřazenost některých skupin či jednotlivců nad ostatními, což je opětovně vede k upřednostňování autoritativních nebo vysloveně diktátorských režimů.“ [Charvát 2007; 133] Dalším tématem, které je pro tyto skupiny zásadní, je *násilí*. Násilí jako specifická forma moci, respektive její přirozené vyústění. Volání po silovém řešení problémů je v extrémní pravici běžné, typickým požadavkem bývá znovuzavedení trestu smrti. Při obecnějším pohledu jsou to požadavky na „vládu tvrdé ruky“ nebo na „nulovou toleranci“. U jedinců se tyto požadavky projevují nejčastěji vysokými nároky na fyzickou sílu, připravenost k boji a militantnost. Otevřeně se k násilným prostředkům hlásí především neonacisticky a neofašisticky zaměřené skupiny. *Národ a nacionalismus* jsou témata, která jsou pro pravicové radikály zcela zásadní. Nacionalismus a vlastenectví těchto skupin často sklouzává k rasismu. Podle jejich přesvědčení jsou všechny vnější vlivy zcela nežádoucí, kulturní rozmanitost je zhoubná. Multikulturní společnost je tedy pro tyto skupiny zcela nepřijatelná. Jedním z témat, které nejen veřejnost chápe jako nejzásadnější je *rasismus a antisemitismus*. Často veřejnost jako jediný ideologický základ pravicového extremismu označuje právě rasismus, bez jakýchkoliv dalších podtextů. Pravdou je, že i řada samotných pravicových extremistů vnímá rasismus jako základ svých politických postojů. *Antikomunismus* je vlastně přímým důsledkem kombinace odporu k rovnosti a pozitivního vztahu k násilí. Nejedná se pouze o odpor ke komunismu, ale k levici obecně (a všem skupinám, která si ultrapravice s levicí asociuje). „Ochrana před komunismem byla významnou součástí legitimizace jak italského fašismu, německého nacismu a španělského frankismu, tak také chilského převratu generála Pinocheta.“ [Charvát 2007; 134] Jedním z nejproblematičtějších témat je téma *náboženství*. Křesťanství bylo historicky pro ultrapravici zásadní, dávalo základ celé

ideologii. Část radikálních pravicových uskupení v této linii pokračuje. Druhá část – především neonacistické skupiny – se orientují převážně na pohanské kultury.

Metou pro stoupence levicového extremismu je vytvoření společnosti, v níž by byla naprostá rovnost a mezi jejími členy by fungovaly vzájemné harmonické vztahy a byly založeny na principu sounáležitosti, tolerance, dobré vůle a obětavosti. Tuto představu by bylo možné realizovat pouze tehdy, pokud by došlo ke zrušení všech doposud existujících států, likvidaci hierarchického uspořádání společnosti a odstranění ekonomických rozdílů. Příznivci ultralevice kalkulují s myšlenkou, že člověk je od přírody dobrý a kazí ho zkažená společnost, proto je nutné, tuto společnost odstranit a vytvořit společnost novou, nezkaženou. Názor na to, jak by měla být tato společnost zorganizována a uspořádána se liší téměř u každé frakce ultralevičáků. Názor není jednotný ani na způsob realizace nové společnosti. Tato hnutí vycházejí především z hesla Velké francouzské revoluce. Pro některé proudy je typický živelný anarchismus, který je v myslích lidí pod vlivem masmédií nejčastěji spojován s násilím a terorem. To ovšem platí pouze pro anarchisty tzv. „tvrdého jádra“, „tj. skupinu osob, která z důvodů osobního prospěchu nebo fanatického přesvědčení o neomylnosti svých názorů a idejí neváhá použít jakýchkoli metod pro dosažení cíle.“ [Chmelík 2000; 9]

Přestože je ultralevice daleko méně homogenní, než je tomu u pravice, i zde je možné najít témata, která téměř všechny tyto skupiny spojují. Zcela zásadním termínem je *svoboda*. Je to zásadní termín z anarchistické ideologie. Podle této ideologie je potřeba, aby byl každý jedinec zcela svobodný, protože jedině tak může naplnit svůj potenciál, jedině touto cestou je možné dojít ke spravedlivé společnosti. U marxismu hraje větší roli osvobození od kapitalismu a nastolení beztřídní společnosti. Dalším ze základních kamenů je termín *rovnost*. Rovnost jde vlastně ruku v ruce se svobodou. Když jsou všichni lidé svobodní, není možné, aby si nebyli rovni. Protože jsou si lidé rovni, není možné, aby jim někdo vládnul. *Stát* považují příznivci krajní levice za arbitra kapitalismu. Anarchisté vnímají stát jako nástroj na špinavou práci kapitalismu. Kapitalismus se zabývá pouze ekonomickým prospěchem, zatímco policii a armády platí jednotlivé státy. Marxismem je stát

považován za ochránce kapitalismu, v moderních podobách ovšem už proti státu nevystupují tak ostře. Základem ekonomických teorií extrémní levice je *antikapitalismus*. Odmítání kapitalismu spojuje všechny skupiny ultralevice. Argument k odmítnutí kapitalismu je v kumulaci kapitálu v rukou menšiny, v nešetném drancování přírody a v sociální bezohlednosti. „Antikapitalismus stojí také v základu antiglobalismu, který je vnímán jen jako pokračování antikapitalismu v moderním světě. Kapitalismus v současném světě podle těchto ideologií nahrazuje už i stát a představuje základního nepřítele lidské svobody.“ [Charvát 2007; 136] Zcela zásadní význam přikládají stoupenci krajní levice třídám a *třídnímu boji*. Existuje ovšem rozdíl mezi vnímáním tříd marxisty a anarchisty. Pro prvně jmenované jsou třídy základem společenského uspořádání a boj mezi nimi je základním hybatelem dějin. Anarchisté vnímají třídy jako důsledek kapitalistických vztahů uvnitř společnosti. *Revoluce* je dalším z klíčových prvků ideologií významné části krajně levicových skupin. V jejím chápání je ovšem velký rozdíl. „Jedna část krajní levice chápe revoluci jako ozbrojené svržení kapitalismu, zatímco druhá v ní vidí spíš cestu k radikálnímu přerodu sociálních vztahů, k němuž může, ale nemusí dojít cestou ozbrojeného povstání.“ [Charvát 2007; 137] Jako nejproblematictější téma krajní levice lze jednoznačně označit postoj k *autoritě, moci a násilí*. Teorie extrémní levice jsou obecně vedeny odmítáním státního násilí, často však samy k násilí sahají a s násilím počítají. K moci jsou anarchisté velmi skeptičtí a snaží se jí omezovat, marxismus počítá s využitím moci alespoň na přechodné období. Výrazným tématem, které je společné celému krajně levicovému spektru je *antifašismus*. Neonacisté a neofašisté slouží jako snadný terč – jsou ve společnosti dobře identifikovatelní a společnost je odsuzuje.

Přestože jsou extremistické ideologie v první řadě záležitostí politických stran a uskupení, svého největšího rozšíření dosahují nejčastěji díky průniku do subkultur mládeže. Při zprávách o potyčkách mezi pravicovými a levicovými radikály si většina lidí představí pouliční bitky mezi holohlavými stoupenci hnutí Skinheads a na straně druhé příznivce hnutí punks s dready nebo pestrobarevnými přelivy.

3. Přehled extremistických hnutí

Na stranu pravicovou i levicovou bychom v podstatě mohli zařadit hnutí Skinheads, jehož části můžeme rozdělit na pravicové a levicové frakce. Pravicový proud představují především Bohemia Hamer Skins a White Arian Resistance, které se sice oficiálně nehlásí ke skinheadskému hnutí, ale je mu ideologicky i způsobem organizace velmi blízké. Jako zástupci levicové frakce bývají označováni „Sharp skins“ a „Redskins“.

3.1 Hnutí Skinheads

Historie tohoto hnutí sahá do 70. let minulého století. Už koncem 60. let se spojili dva anglické gangy mladistvých, jeden z nich byl černý. Byli označováni jako „boot boys“, tento název byl odvozen od bot, které se pro tuto skupinu staly typické, pevné boty „martensky“. Tito protoskinheads se ovšem nehlásili k rasismu, tehdy byli zcela nevýznamní. Jejich členy bývali mladí chlapci nejčastěji dělnického původu, kteří svůj volný čas vyplňovali především pitím alkoholu, především piva, ze kterého se stal kultovní nápoj, vysedáváním v rockových klubech, angažováním se při různých rvačkách a navštěvováním fotbalových zápasů. Většina členů opovrhovala vzděláním, nesnášeli studenty, nenáviděli hippies a narkomany. Celkově byli velmi nepřizpůsobiví. Vlna nezaměstnanosti na počátku 80. let přispěla k radikalizaci toho hnutí. V této době vznikl jeden z jejich typických znaků – vyholená hlava. Což je mimo jiné i velice funkční například při rvačkách, kdy je protivníkovi znemožněno uchopení za vlasy. Z této doby pochází také jednotné oblečení, které se skládá z americké letecké bundy – bomberu, džín a z výše uvedených martensek. V této době byla část hnutí Skinheads infiltrována členy ultrapravicové organizace Národní fronta, což vedlo u mnoha členů k odklonu od původních ideálů. Tento odklon vedl postupně ke vzniku ideologie White power (bílá síla), která se otevřeně hlásila k nacionálnímu socialismu. „Uvedené heslo se postupně stalo typické pro skupiny neonacistického typu, jako zástupné heslo rasové války, očisty evropských zemí od jiných ras, přistěhovalců, cizinců.“ [Chmelík 2000; 11]

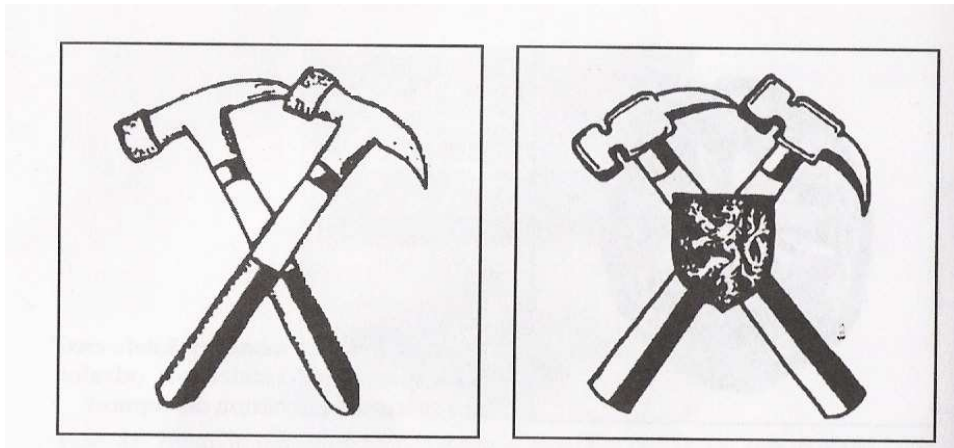

Obr. 1. Symbol hnutí Skinheads zobrazuje keltský kříž zasazený do pomyslné mapy světa – odkazuje tak na mezinárodní propojení tohoto hnutí [Chmelík 2000; 89]

Bohemia Hammer Skins (B.H.S.)

Tato frakce hnutí Skinheads patří k jedné z nejmilitantnějších, přestože oficiálně neexistuje. Tato organizace má povahu české pobočky nadnárodní organizace Hammer Skins, která vznikla v roce 1986 v USA. O vlastní ideologii se představitelé tohoto hnutí vyjadřují takto: „Spojuje nás idea nacionálního socialismu a boj za deset slov: ‘My musíme chránit existenci našich lidí a budoucnost bílých dětí.’ Bojujeme o přežití a holou existenci bílé rasy! Naše ideály jsou čisté a přímé jak naše árijské srdce! Hammer Skins nebudou mít nikdy nic společného s politickou stranou!!“ [Marešová 1999; str. 27, citováno dle (Chmelík 2000; 12)] Většina členů vychází z frakcí českých fašistů a Naziskinheads. K propagaci svých názorů využívají tiskoviny, nášivky apod. V poslední době je ale nejúčinnějším způsobem šíření názorů na internetu a při koncertech. Uspořádáním jsou Bohemia Hammer Skins přísně vojenskou organizací. Přibírání nových členů je velmi propracované a rozhodně není snadné stát se právoplatným členem. „Není lehké stát se jedním z nás, ale můžeš to být právě ty! Kup si naši nášivku, kterou budeme prodávat na koncertech, a ukaž svou věrnost bílé rase, ukaž svou hrdost na nenávisť

k sionismu! Vítr změn se zvedá, když dopadne kladivo! Náš čas přijde!“ [Fiala 1997, citováno dle (Chmelík 2001; 21)] Vytypovaný zájemce o členství v této organizaci je nejprve bedlivě pozorován, zda se chová dostatečně radikálně, jak má vypracované tělo, zda nepije přespříliš alkohol (ovšem mimo kultovního piva), co všechno je ochoten udělat a zda hajluje. Následujícím obdobím, které může trvat 2 – 3 roky je pozorováno, zda dodržuje pravidla B.H.M. Tyto pravidla jsou formulována v tzv. „Zákoníku cti Hammerskins“, ve kterém je například uvedeno: „neužívej drogy, snaž se legálně získat zbraně a uč se s nimi zacházet, pracuj na své fyzické kondici, v kontaktu s masmédií mluv co nejméně, buď opatrný k novým členům a důsledně je prověřuj, neříkej nic, jsi-li konfrontován se zákonem“ [Fiala 1997, citováno dle (Chmelík 2001; 21)]

Obr.2. Dvě základní verze symbolů hnutí Skinheads – radikálního křídla B.H.S. Levý obrázek je mezinárodním symbolem Hammer Skins, pravý je jeho českou podobou – Bohemia Hammer Skins [Chmelík 2000; 88]

Blood an Honour (BaH)

Původ této odnože můžeme vystopovat v 80. letech ve Velké Británii a otevřeně se přihlásilo k myšlenkám národního socialismu. V České republice se toto hnutí začalo prezentovat v časopise – zinu Rahowa. Rozdíl mezi ideologií B.H.S a BaH nejsou výrazné, BaH se otevřeně hlásí k německému nacismu a B.H.S kromě neonacistických idejí částečně čerpají z tradice amerického rasově orientovaného Ku-klux-klanu. Této organizace je na naší scéně programově asi nejbližší organizace Národní odpor. Organizují demonstrace, manifestace a protestní pochody. Tato skupina byla zároveň organizátorem pochodu Plzní, který se měl uskutečnit

19.1.2008. Na oficiálních webových stránkách ovšem jako důvod tohoto shromáždění neuvádějí 66. výročí transportu plzeňských Židů do terezínského ghetta, ale demonstraci za svobodu slova. [Chmelík 2000; 15]

White Arian Resistence (W.A.R.)

Tato frakce Skinheads je mezinárodní extremistická organizace, která otevřeně mluví o rasové válce, která je neodvratná. Na válku se připravují výcvikem, shromažďováním zbraní apod. Ideologicky je tato skupina velmi blízká B.H.S., v České republice je ovšem tato frakce nevýznamná ustavená pravděpodobně skinheadskou organizací v Brně. Zkratka W.A.R. je ovšem poměrně častá na různých nášivkách hnutí Skinheads. [Chmelík 2000; 15]

Skinheads Against Racial Prejudice (S.H.A.R.P.)

Jedná se v podstatě o zcela nekonfliktní odnož hnutí Skinheads. Skinheads proti rasovým předsudkům, jak je možné přeložit název, vznikli v reakci na radikalizaci uvnitř samotného hnutí. Typickým projevem je vystoupení proti fašismu a rasovému nátlaku. S.H.A.R.P. vyjadřují od samotného vzniku ostrý antagonistický protiklad především B.H.S. Na rozdíl od militantních odnoží hnutí Skinheads nejsou S.H.A.R.P. nijak jednotně organizováni, i uvnitř této skupiny se různí názory na míru angažovanosti. Typické jsou také myšlenky tzv. „skins and punks unity“. Jde především o spolupráci s hnutím PUNK, o mírový stav mezi těmito skupinami. Mezi tímto hnutím a rasisticky orientovanými frakcemi Skinheads panuje silná nesnášenlivost. Nejčastějším symbolem této skupiny je právě slovo „SHARP“ na různých nášivkách, časté je i tetování. Jako neoficiální symbol je možné uvést také přeškrtnutý černý hákový kříž s nápisem „GEGEN NAZIS“. Příslušníci hnutí S.H.A.R.P. se stávají častými objekty násilí například ze strany B.H.S., ale trochu překvapivě také ze strany Romů, kteří je považují obecně za členy hnutí Skinheads. [Chmelík 2000; 16]

Red Skins

Název této frakce je odvozen od typických červených doplňků a dalších atributů, kterými se tato skupina vyznačuje. Jsou společně s neonacisty považováni za jedny

z nejradiálnějších a nejnebezpečnějších frakcí. Prosluli především velmi tvrdými fyzickými útoky na ultrapravicové frakce Skinheads a na členy neonacistických organizací. Jsou vyznavači různých marxistických teorií, například stalinismu, maoismu a trockismu. Část z nich je ovlivněna anarchismem. Pro jejich symboly je typická rudá barva. [Chmelík 2000; 17]

3.2 Ostatní extremistická hnutí

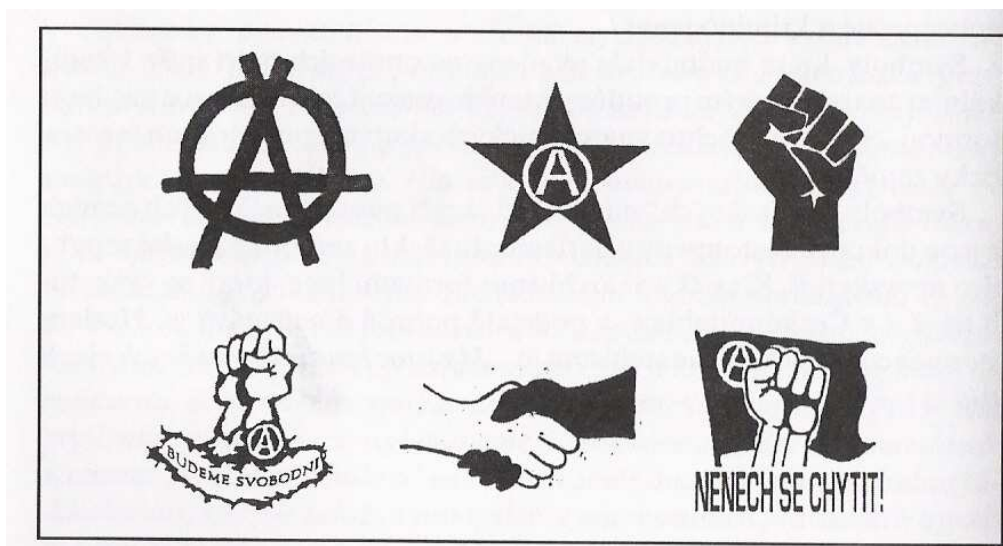
Punks

Kořeny tohoto hnutí spadají na přelom 60. a 70. let minulého století jako reakce na neúspěch filosofie Hippies. V překladu znamená „punk“ mizerný, nesmyslný. Je to mládežnické hnutí, které je úzce spojeno na v té době vzniklý rockový směr vyznačující se jednoduchou technikou a údernými skeptickými a ironickými texty, které vyjadřují zklamání ze současného světa. Tento hudební směr dal název celému hnutí. Přívrženci tohoto hnutí se oblékají nápadně výstředním způsobem, jejich cílem je šokovat veřejnost, nosí četné doplňky jako řetízky, cvočky a různé kovové předměty. Nezbytná je typická úprava vlasů, tzv. číro. Stoupenci hnutí Punk mají anarchistický až nihilistický přístup ke společnosti, tento přístup vyjadřují v hesle no future – žádná budoucnost. Poměrně časté je užívání drog v této skupině, tato část bývá často volně napojena na anarchisty. Nepočtená část z nich se účastní skinheadských akcí, bývá označována jako tzv. NAZI PUNKS. Pro celé toto hnutí je typické úzké sepětí s hudebními skupinami. [Chmelík 2001; 24]

Československá anarchistická federace

Tato skupina je výrazně levicová, sama sebe prezentuje ve svém manifestu jako: „antiautoritářskou organizaci svobodomyšlných lidí, kteří se nehodlají smířit se současným společenským systémem, jenž se zakládá především na dvou pilířích útlatku a vykořisťování - státu a kapitalismu.“ [Manifest ČSAF] Jedná se tedy o tzv. anarchokomunismus, jsou zde patrné odkazy na Marxovu teorii o vykořisťovatelích a vykořisťovaných, ovšem je to rozvedeno dále, v programu se jasně staví proti jakékoliv nadvládě, tedy i proti nadvládě proletariátu. V manifestu ČSAF jsou charakterizovány a vymezeny všechny principy a instituce, které tyto principy ztělesňují, od kterých se ČSAF distancuje a s kterými nesouhlasí. Parlamentní

demokracii vyčítají nedostatečnou míru svobody jednotlivců, kteří nemají právo kdykoliv zasáhnout do dění a odvolat svého zástupce. Opovrhují tržní ekonomikou, která bezohledně využívá ekologické zdroje, jedinou a hlavní prioritou je zisk. Jedním z důsledků je masová nadvýroba, která vede ke konzumnímu stylu života. Globalizovanou ekonomiku nazývají ekonomikou velkokapitálu. „Zájmy novodobého velkokapitálu jsou prosazovány mezinárodními obchodními, finančními a vojenskými institucemi, dohodami a seskupeními, jako jsou např. Světová obchodní organizace (WTO), Mezinárodní měnový fond (IMF), Světová banka (WB), Severoamerická dohoda o volném trhu (NAFTA), Evropská unie (EU), Severoatlantická aliance (NATO) apod., které mají přímý vliv na rozhodování vlád národních států.“ [Manifest ČSAF] Aktivně vystupují proti projevům xenofobie, rasismus, fašismus, nacionalismus, sexismus, homofobie apod. Jejich cíle deklarované ve výše uvedeném manifestu ovšem působí dost naivně až utopicky. Je zde například zahrnuta myšlenka výrobní samosprávy, kde by měli pracující aktivní účast na rozhodování a chodu firmy, dále snížení počtu pracovních hodin a tím získaný čas by lidé měli věnovat samovzdělávání apod. ČSAF je členem Internacionály anarchistických federací IAF/IFA a úzce spolupracuje s mezinárodní radikální anarchistickou organizací Peoples Global Action (PGA). [Chmelík 2001; 23]

Obr. 3. Některé z anarchistických symbolů [Chmelík 2000; 98]

Antifašistická akce – ANTIFA

Tato organizace je jednou z dalších, kterou můžeme zařadit do anarchoautonomních hnutí. Na svých webových stránkách se prezentují jako organizace, která aktivně bojuje proti fašismu, nacismu a bolševismu ve všech jeho podobách. Ve svých principech uvádí také heslo: „křivda na jednom je křivda na všech“ [www.antifa.cz]. Zároveň vyzívají k braní spravedlnosti do vlastních rukou. [www.antifa.cz]

Svaz komunistické mládeže

Tato výrazně levicově orientovaná skupina navazuje zcela otevřeně na Marxovu teorii. Tato organizace byla ovšem oficiálně dne 12.10. 2006 ministerstvem vnitra zrušena. Mladí komunisté měli ve svém programu bod, ve kterém se otevřeně hlásí ke zrušení osobního vlastnictví, které by mělo nahradit vlastnictví společenské. Ministerstvo tento bod označilo za protiústavní. V dnešních dnech ovšem toto uskupení stále na svých stránkách prezentuje svůj program i se sporným bodem o zrušení soukromého vlastnictví. [Chmelík 2001; 23]

Squat

V dosloveném překladu z angličtiny znamená toto slovo nelegálně, tedy bez svolení majitele dojde k obsazení domu komunitou zpravidla mladých lidí. Nejčastěji se jedná o domy, v kterých nikdo nežije, majitel se k nim nehlásí nebo o domy určené k demolici. Jde především o formu protestu proti společenskému systému a princip osobního vlastnictví. Tento způsob protestu se rozšířil na přelomu 70. a 80. let ve velkých městech západní Evropy, jakousi baštou se stal především Berlín. Ve squatech se sdružují mladí nezaměstnaní a mladí intelektuálové, pro které to nejčastěji bývá cesta, jak se vymanit z vlivu rodičů, dalšími obyvateli bývají narkomani, imigranti a bezdomovci. Squateři provozují mezinárodní webové stránky, kde shromažďují informace o různých squatech v Evropě, pořádají různé akce, jako například koncerty a promítání filmů – například squat Milada v Praze. [Chmelík 2000; 18]

4. Extremismus jako problém mládeže

V poslední době není v médiích nouze o zprávy o potyčkách mezi příznivci radikální pravice a levice. Na obrázcích z těchto akcí, mimo policejních těžkooděnců, téměř vždy figurují mladí lidé, ať už na jedné či na druhé straně. Je tedy extremismus problém pouze mládeže? Jaké důvody mají mladí lidé k tomu, aby se účastnili těchto akcí a aby se stávali členy extremistických hnutí? Věk sám o sobě není dostatečným důvodem ke členství v extrémistické skupině.

Dle Marady má původ vnímání mládeže jako symbolu revolty své kořeny už v době romantismu z konce 18. a začátku 19. století. Mládež byla vnímána jako reprezentant světového názoru, jenž je alternativou ke světu otců. Změna, kterou prosazovala byla důkladná a rázná, vyžadovala značnou míru tvárnosti. Takové změny byli schopni především Ti, kteří ještě nebyli zcela včleněni do stávajícího systému. Romantické hnutí bylo původcem sociální a kulturní kategorie mládí, jejíž významnou součástí byl i potenciál revolty.

Určit jednoznačné sociální předurčení pro jednotlivé skupiny, označit co je „uvnitř“ a „vně“ není snadné. Sympatie k jednotlivým skupinám není možné zcela jasně determinovat na základě příslušnosti k třídě nebo určité generaci. Mládí není vnímáno zcela jako askriptivní vlastnost (věk), kultura protestu umožňuje důkladně se odpoutat od biologické determinace a zůstat v kategorii mládí čistě symbolickými prostředky. Metafora mládí a dospělosti získává sociální status, právě díky kultuře protestu. Veřejný protest se čím dál méně zakládá na mezigeneračním konfliktu – jak sociálně tak psychologicky. Tato kultura už nemůže být jednoduše a přesvědčivě vázána na žádnou specifickou sociálně předem definovanou a určenou skupinu, stala se autonomní, je to zároveň relativně samostatná sféra sociální interakce. Protest je dále zcela méně vázán na mentalitu a kulturu revolty. Často je totiž vyjadřován ve jménu či na obhajobu někoho jiného – těch, kteří se sami nemohou bránit. Jedná se tedy například o práva chudých a nevzdělaných ve třetím světě, utlačovaných menšin nebo mlčících většin, příštích generací, zvířat a přírody, často také ve jménu celého lidstva. Protestní kultura dnes poskytuje bohaté sociálně srozumitelné možnosti individuální seberealizace. Vnitřní strukturovanost této kultury (např.

ideová, organizační, symbolická) a její veřejný charakter umožňují člověku mnoho možností kreativní individualizace a sebe-prezentace, přičemž je stále jasná sociální čitelnost. [Marada 2003; 95 - 140]

Laická veřejnost má pro toto chování hned několik důvodů, kterými si zdůvodňuje toto chování mladých lidí. Paleta vysvětlení je pokaždé podobná, pokusím se tedy uvést nejčastější „teorie všedního dne“. Jednou z takovýchto teorií je teze, že mladí lidé se pouze potloukají po ulici. Způsob trávení volného času ovšem není dostatečným argumentem, pro zdůvodnění sympatií mladých lidí s extrémními teoriemi. Jedna z dalších tezí zní: radikální mladiství pocházejí z rozbitých rodinných vztahů. Tato teze se však v empirických výzkumech nepotvrdila, nerozhoduje formální uspořádání rodiny, nýbrž kvalita vztahů, emociálně dobře podložené prostředí podpor a klima beze strachu. Jsou to mladiství z nejspodnějších vrstev obyvatelstva – tak nějak zní další „teorie všedního dne“. Pro pravicový extremismus ovšem platí, že jeho zastánce nalezneme ve všech sociálních vrstvách, stejně tak je to se zastánci radikální levice. Rozhodující politické ovlivňování pochází od rodičů. Tuto tezi ovšem není těžké vyvrátit, ve věkovém období mezi sedmnácti až dvaceti lety je ovlivnění rodiči nepatrné, politické rozhovory nebývají v rodinách častým jevem. Radikální mladiství trpí pocity méněcennosti, praxe toto tvrzení ovšem vyvracuje, zřetelné tendence k autoritářskému způsobu nazírání se nacházejí především u mladistvých, kteří mají pozitivní sebepojetí a rysy sebepřeceňování. Sebepojetí se liší u pravicových a levicových skupin, ovšem je možné najít body, které jsou u obou skupin stejné. Na obou stranách extremistického spektra skupiny věří, že jejich cíl je jediný správný, že bojují za správnou věc. Ve svém okolí vnímají mnoho nepřátelských skupin, kterými se cítí být ohroženi oni, nebo jejich ideje a domnívají se, že se musí bránit. Domnívají se, že panuje každodenní boj o přežití a prosadí se pouze ten nejsilnější. Dalším společným faktorem je pesimistické nahlížení na svět a budoucnost.

Sympatizanty extremistických hnutí nalezneme pravděpodobně ve všech vrstvách společnosti, je ovšem pravděpodobné, že existuje jakási souvislost mezi sociálním původem a sounáležitostí s radikální skupinou. Z průzkumů zaměřených na

pravicově radikální skupiny vyplývá, že významná část členů má pouze základní vzdělání nebo nižší střední. Jsou tedy možné dva výklady tohoto stavu: „1. Vyšší vzdělání jde ruku v ruce s vyšší schopností reflexe a diferenciací a tím také s větší tolerancí vůči ostatním národům a kulturám. 2. Mladiství z vyšších vzdělanostních vrstev jsou schopni, když se jich někdo zeptá na problém „rasismu“, vyjádřit své stanovisko „šikovněji“ a tím také „skrytěji.“ [Rýdl, Nezval 1997; 84] Je samozřejmě možné i jiné vysvětlení. Je možné hledat souvislost mezi náklonností k pravicovým radikálům a nárokům kladených na jedince v rodině. Pokud tento jedinec není tyto nároky schopen plnit, např. představy rodičů o studijních výsledcích, nastupuje zde riziko extrémního chování. „Komu hrozí, že ztroskotá na nárocích kladených školou, zkouší se úspěšně realizovat jinde, přitom úspěch je pak většinou definován úplně jinak.“ [Rýdl, Nezval 1997; 84] Toto chování může mít samozřejmě různé formy, jako jsou například drogové závislosti. Sympatizování s extremistickou skupinou je jen jednou z možností.

Jedním z dalších důvodů, proč se mladí lidé sympatizují s různými, nejen radikálními skupinami je jakýsi pocit sounáležitosti, pocit, že někam patří, že jsou pro někoho důležití. V životním období, kdy se mladistvý osamostatňuje, hraje skupina vrstevníků velkou roli při vytváření pohledů na společnost. Pokud ovšem jedinec není z rodiny vybaven určitými komunikačními a interakčními kompetencemi, je těžší orientovat se podle svého individuálního životního založení, často se potom orientují podle skupiny vrstevníků. Extremistická skupina nabízí svým členům intenzivní přátelství, které je velice důležité především u těch dospívajících, kteří mají jakousi citovou deprivaci. Člen skupiny nevnímá sám sebe jako osamělé individuum, ale cítí sounáležitost. Častý bývá skupinou zprostředkovaný pocit, že jedinec stojí ve středu dění, že je lepší, že má vyšší postavení než ti, kteří jsou mimo tuto skupinu. Tyto skupiny nabízejí mladým často nevyhraněným lidem zcela přesné a jednoduché vysvětlení složitých problémů, toto černobílé vidění světa dospívajícím často vyhovuje a imponuje. Jedinec opouští diferencované myšlení a nahrazuje je schématem přítel-nepřítel, které v něm vzbuzuje strach, možnost použití násilí nejen zvyšuje, ale i legitimuje. Tím, že skupina nabízí konkrétní orientaci v přehledném prostoru nabízí zároveň pocit

jistoty, bezpečí a vlastní velikosti. Utváří se zde „spiklenecká pospolitost“, ve které stojí všichni při sobě v dobrém i zlém. Vůdčí osobnosti se velmi často vyznačují sklonem k mesiášství a megalomanií. Dalším argumentem pro tvrzení, že členy extremistických skupin jsou převážně mladí lidé je fakt, že mládež nesvazuje strach o majetek a prosperitu rodiny.

Příslušnost k pohlaví hraje ve složení extremistických skupin také svou nemalou roli. Obrázek extremisty – muže je častější, než obrázek ženy. Muži jsou extremisticky založeni častěji, než ženy. Původ tohoto rozdílu je možné hledat už v procesu socializace. Muži jsou během tohoto procesu směřováni k tomu, aby bojovali. Ideály, které jsou považovány za typicky mužské jsou např. odvaha, tvrdost, tělesná síla a odhodlanost k boji. „Mnohem častěji než děvčata se chlapci již od malička učí vzorovému řešení konfliktů, které spočívá v agresivním sebeprosazení a je spojeno se znehodnocováním, ponižováním druhého.“ [Rýdl, Nezval 1997; 94] Muži jsou často orientováni na veřejný prostor, ženám bývá připisována orientace na soukromý prostor. Socializace vede ženy mnohem více k mírumilovnosti, k starostlivosti o druhé, často neprobouzí touhu po seberealizaci ve veřejné sféře, ale naopak. S tím, jak se v čase mění vzorce socializace, mění se i poměr mezi pohlavími v extremistických skupinách. Ženy jsou sice emancipovanější, o ženské většině mezi členy krajně radikálních hnutí se ovšem hovořit nedá, muž – extremistů zůstává častějším jevem.

5. Závěr teoretické části

Každá společnost uznává konkrétní systém hodnot a norem, naše společnost není výjimkou. Ovšem v naší společnosti existují skupiny, které tyto normy nesdílí, protestují proti nim – nejčastěji jsou tyto skupiny označovány za extremistické. Tyto skupiny jsou nejčastěji složeny z mladých lidí, pravděpodobně také proto, že spojení mládí s opozicí proti zaběhlým pravidlům je už tradiční.

Mladí lidé mají ke členství v extremistických skupinách různé důvody, nepochybně záleží na způsobu jejich socializace, na tom, v jaké rodině vyrůstaly, jaké mají přátelé. Potencionálního příznivce extremistického hnutí není snadné vytipovat podle konkrétních symbolů. Je ale možné určit některé podmínky, které jsou pro sympatie s extrémním hnutím typičtější než jiné. Jednou z těchto podmínek může být právě již zmíněné mládí. Podle dostupných studií je pravděpodobnější výskyt extremistických hnutí ve větších městech než na vesnicích. Vyšší úroveň vzdělání umožňuje pestřejší volbu v plánech do budoucna, pravděpodobnost sympatií s extremistickým hnutím tím může být tedy oslabena.

6. Empirické šetření

6.1 Hypotézy

Kauz ve kterých se řeší potyčky pravicových s levicovými radikály poslední dobou přibývá, z médií se na nás valí obrázky tmavě oblečených zastánců radikální pravice, kteří mají schovaný také téměř celý obličej. Proti nim protestují, a často se s nimi i utkávají zastánci radikální pravice, kteří tzv. berou spravedlnost do svých rukou. Nutné je podotknout, že je to spravedlnost z jejich úhlu pohledu. Jednu věc se zdají mít ale společnou, jsou vesměs v podobném, mladém věku.

V empirické části své bakalářské práce jsem zjišťovala postoj středoškolských studentů k problematice extremismu. Mezi laickou veřejností jsou právě mladí lidé nejčastěji považováni za potencionální členy extremistických hnutí, mládí bývá také spojováno s revoltou a celkovou opozicí vůči světu otců. Cílem bylo tedy zjistit, zda je extremismus opravdu jen problémem mládeže. Hlavní hypotézu jsem tedy formulovala takto:

- ❖ *Mladí lidé vnímají extremismus jako závažný společenský problém.*

Tuto hlavní hypotézu jsem dále rozvětvila do pracovních hypotéz:

- ❖ Muži mají k extremismu pozitivnější přístup na rozdíl od žen
- ❖ Čím vyšší úroveň střední školy tím zápornější postoj k extremismu.
- ❖ Obyvatelé měst nad 5000 obyvatel mají s extremismem častěji osobní zkušenost.
- ❖ Jako extremistické skupiny označují respondenti členy hnutí Skinheads a anarchisty.

U hypotézy, kde uvažuji o souvislosti s velikostí místa bydliště a zkušeností s extremismem beru v potaz, že veškerý sběr dat proběhl na chrudimských středních školách, proto jsem i v dotazníku kalkulovala s počtem obyvatel Chrudimě a velikostí měst a obcí v tomto okrese.

6.2 Metody

Celý výzkum jsem tedy pojala jako kvantitativní sběr dat metodou polozavřeného dotazníku, kde základní soubor tvořili studenti 3. ročníků středních škol a odborných učilišť. Výběrový soubor potom tvořila vždy jedna třída 3. ročníku na středním odborném učiliště bez maturity, jedna třída na střední škole s maturitou a jedna třída gymnazistů ve 3. ročníku. Sběr dat probíhal v prosinci 2007 a v lednu 2008. Předpokládaný počet respondentů byl 90, předpokládala jsem přibližnou velikost tříd kolem 30 studentů. Návratnost ovšem nebyla tak vysoká, zpět se mi vrátilo 69 dotazníků, z toho bylo ovšem 5 špatně vyplněných. Přesto, že jsem se zaměřovala na třídy, kde je přibližně stejný počet žen a mužů, dotazníky, které se mi vrátily byly především od žen. Přičemž nejvíce dotazníků se vrátilo ze středního odborného učiliště, ze střední školy a gymnázia byla návratnost téměř stejná.

6.3 Popis souboru a výsledky výzkumu

Ženy	Muži	Celkem
44	20	64

tabulka č.1

SOU	SOŠ	GYM
25	19	20

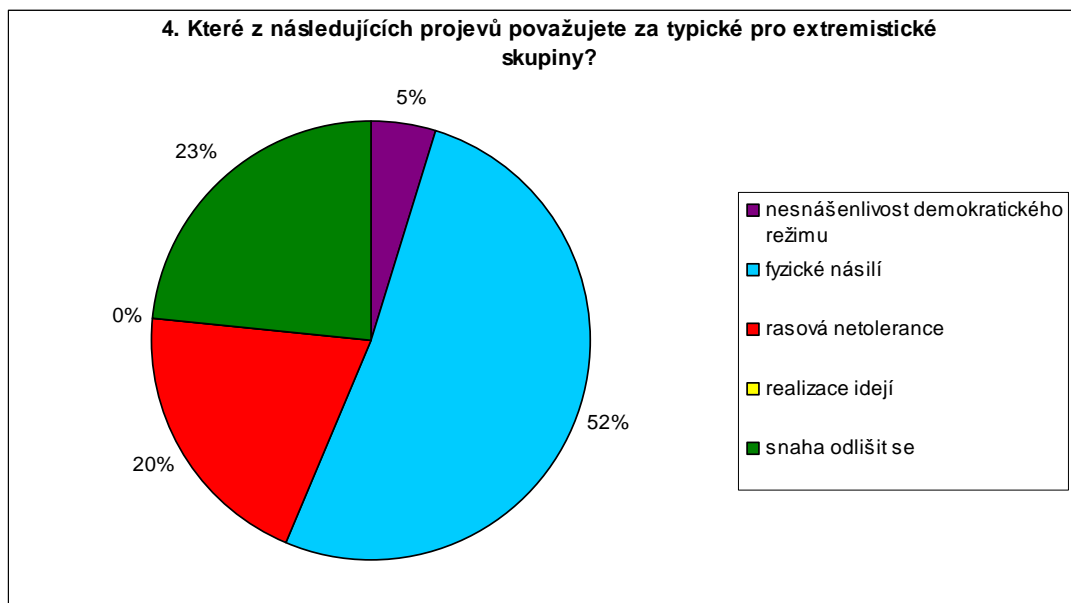
tabulka č.2

Ve třetí otázce jsem zjišťovala velikost počtu obyvatel v místě bydliště respondentů. Čtyři kategorie pro výběr jsem rozdělila na obce o velikostech 0 – 500, 600 – 2000, 2100 – 5000 a konečně 5100 a více obyvatel. Nejvíce respondentů pocházelo z místa bydliště, které má více jak 5100 obyvatel. Druhou nejčastější odpovědí naopak byla první možnost, tedy malá obec do pěti set obyvatel.

0-500	600-2000	2100-5000	5100 a více
19	9	10	26

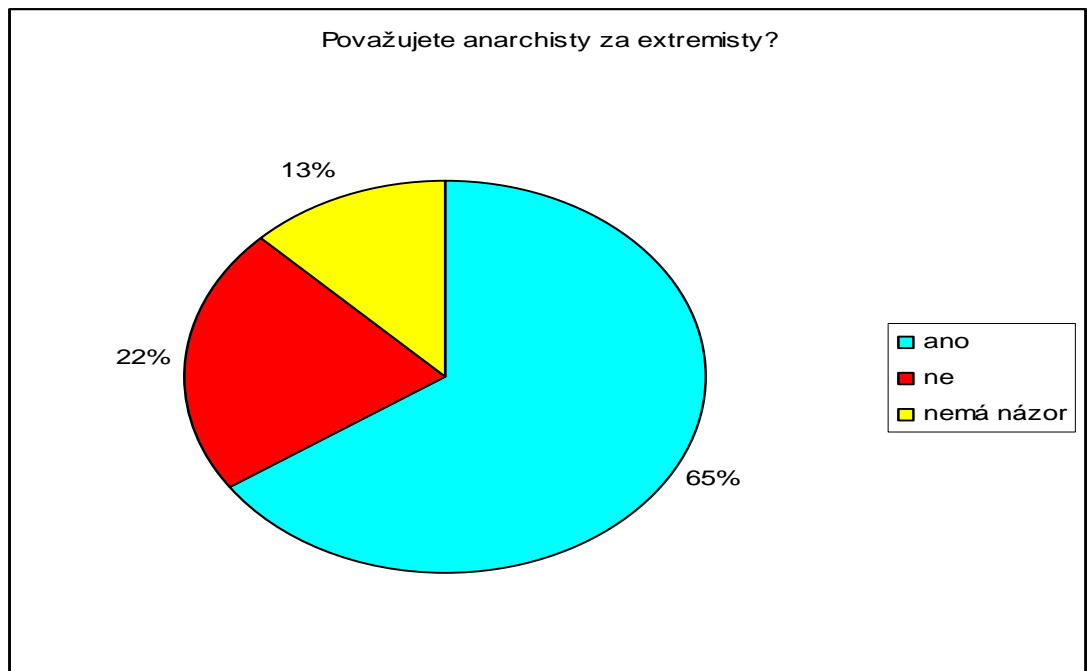
tabulka č.3

Po úvodních socio-demografických otázkách následovala otázka: Které z následujících projevů považujete za typické pro extremistické skupiny? Tato otázka byla zcela uzavřená, na výběr měli respondenti z několika možností. Možnosti byly v rozmezí od nesnášenlivosti demokratického systému až po výraznou snahu odlišit se. Všechny možnosti a výsledky této otázky jsou zobrazeny v následujícím grafu. Z tohoto grafu lze jasně vyčíst, že pro naprostou většinu (pro 52% respondentů), je typickým projevem extremistických skupin fyzické násilí. Realizaci humánních idejí jako důvod ke členství v extremistické skupině neoznačil vůbec nikdo.

Projevy které z uvedených skupin je možné podle vašeho názoru označit jako extrémní? Tato otázka měla podobu tabulky, kterou respondenti vyplnili, zaškrtnli u konkrétní skupiny možnost ano, ne nebo zde byla také možná střední cesta, tedy možnost „nemám názor“. Nejjednoznačněji vyplynul výsledek u skupiny Skinheads, kterou považovalo plných 78% za extremistickou, pouhých 6% respondentů uvedlo, že na tuto konkrétní skupinu nemá názor. Skupina označená jako anarchisté dopadla o něco méně jednoznačně, ovšem pro 65% respondentů je to skupina extremistická, 16% dotázaných nemělo na tuto skupinu názor. Na skupinu mladých komunistů a squaterů nemají mladí lidé nejčastěji vyhraněný názor. U obou skupin shodně 30% respondentů zvolilo tuto možnost. V ostatních kategoriích se ale tyto skupiny liší,

50% respondentů nepovažuje squatery za extremisty, komunistickou mládež za extremisty nepovažuje 30% dotázaných. Nejméně jsou za extremisty považováni ekologičtí radikálové, u kterých zvolilo jako odpověď ne 53% procent respondentů. V následujících grafech přikládám přehled odpovědí u skupiny Skinheads a anarchistů.

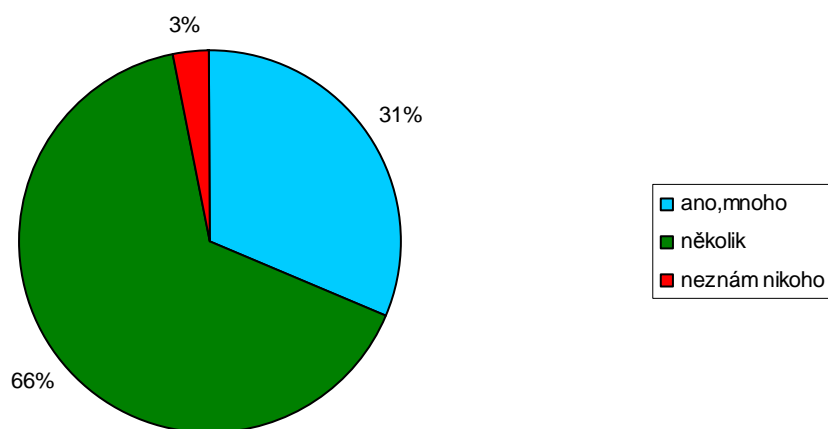

Další, v pořadí šestá otázka byla svým typem polootevřená, zněla: Je možné účinně vyřešit společenské problémy (soužití s menšinami, braní drog) radikálním (jednoduchým a rychlým) způsobem? Možnosti odpovědi byly tři, jedna umožňovala vypsát, který problém je podle názoru respondenta možné vyřešit radikálně. Této možnosti využili pouze dva dotazovaní, jeden z nich uvedl, že radikální přístup je možný pouze tehdy, když ostatní řešení selhala, druhý z nich uvedl strohou odpověď „někdy“. Zbylí respondenti nejčastěji odpovídali záporně, celých 68%, viz následující graf.

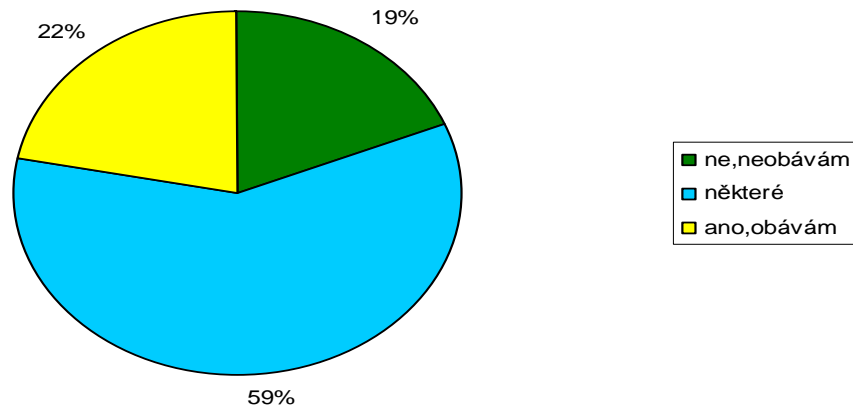
Znáte ze svého okolí někoho konkrétního, jehož chování považujete za extrémní? Možnosti odpovědí byly tři, tedy první byla kladná odpověď, s upřesněním, že takových lidí znám mnoho. Logicky navazovala odpověď, že znám takových lidí několik a odpověď záporná. Nejvíce lidí vybralo „zlatou střední cestu“, zvolilo jí 66% dotazovaných. Spolu s první možností – znám takových lidí mnoho – tvoří tato skupina dohromady drtivou většinu, tedy 97% dotazovaných vnímá ve svém okolí někoho, koho považuje za extremistu.

7.znáte ze svého okolí někoho, jehož chování považujete za extrémní?

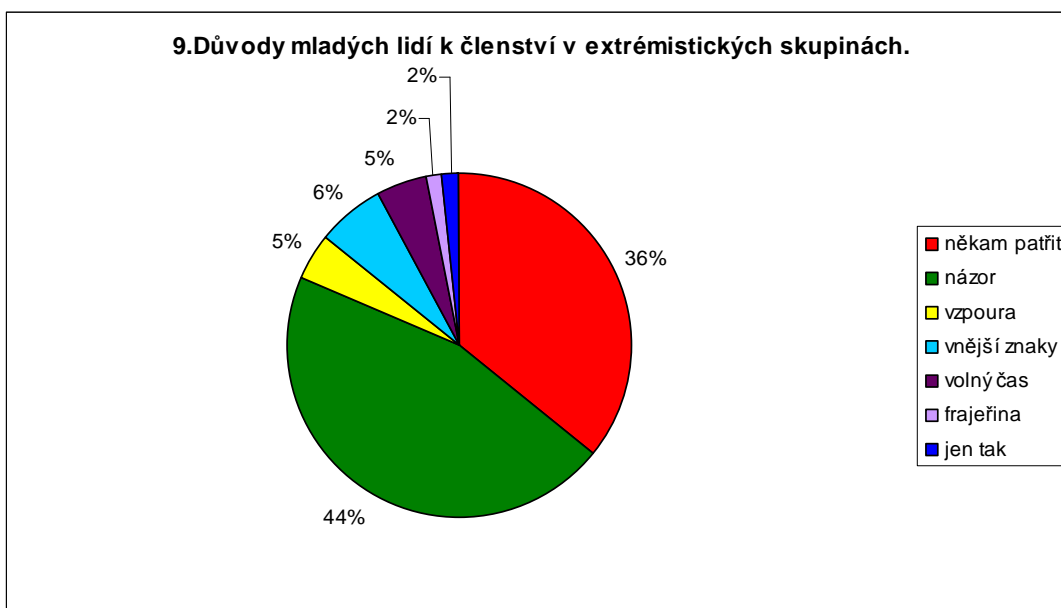

Považujete existenci extrémistických skupin za nebezpečnou? Obáváte se jejich činnosti? Možné odpovědi byly opět tři, kategorické ano, obávám se extrémistických skupin, další odpověď brala v úvahu souhlas s některými projevy a přinášení nového pohledu na některé problémy. Poslední odpověď byla určená respondentům, kteří se extrémistických skupin neobávají a považují jejich existenci za přirozenou. Výsledný graf ukázal, že 59% respondentů zvolilo odpověď, že se obává pouze některých projevů, některé z nich přinášejí nové úhly pohledu. 22% respondentů se otevřeně obává jejich působení. Tedy 81% dotázaných se obává alespoň některých projevů extrémistických skupin.

8. Považujete existenci extremistických skupin za nebezpečnou a obáváte se jejich činnosti?

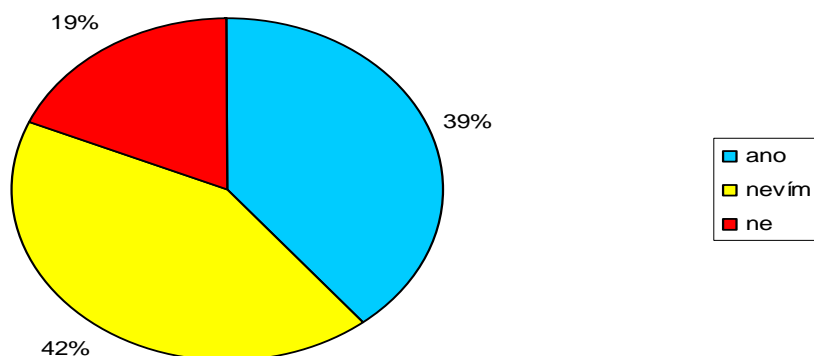

Nejčastějšími členy extrémistických skupin bývají mladí lidé. Jaké důvody k tomu podle vašeho názoru mohou mít? Otázka bylo polootevřená, v nabídce bylo uvedeno pět možných důvodů a sice: potřeba někam patřit, touha vyjádřit svůj názor a obklopit se lidmi s podobným názorem, touha vyjádřit vzpouru proti škole, rodině atd., obliba vnějších znaků těchto skupin, potřeba vyplnit volný čas. Volnou kolonku vyplnili pouze dva z dotázaných, jeden uvedl jako důvod ke členství v extrémistických skupinách „frajeřinu“ a další uvedl jako důvod „jen tak“. Nečastější odpovědí byla odpověď podle které je tím nejsilnějším argumentem touha vyjádřit svůj názor a obklopit se lidmi s podobným názorem. Tuto odpověď zvolilo 44% respondentů. Druhým argumentem, který zvolila výrazná část respondentů, byla potřeba někam patřit, tento důvod byl nejdůležitější pro 36% respondentů. Na druhé straně odpovědi které byly nejméně časté (mimo výše uvedené dvě možnosti „frajeřina“ a „jen tak“) jsou shodně odpověď která považuje za důvod ke členství v extrémistických skupinách vzpouru proti rodině či škole, shodný počet respondentů zvolil také jako důvod potřebu vyplnit volný čas.

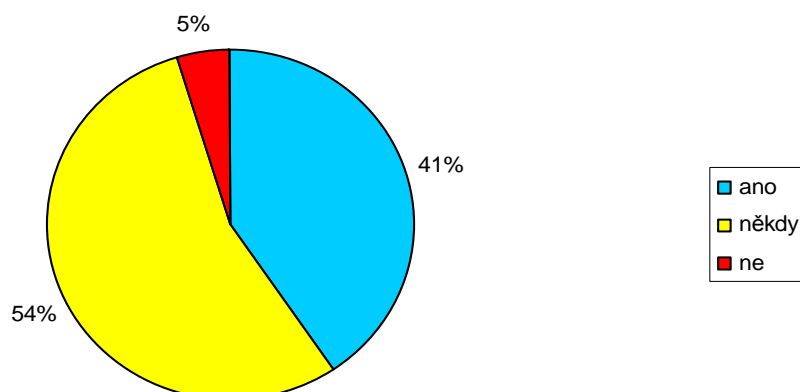
Domníváte se, že je extremismus závažný společenský problém? Otázku jsem položila jako uzavřenou, možnosti byly tedy dány tyto: ne, extremismus není společenský problém, je to jen záležitost okraje společnosti, druhou možností byla odpověď nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom, poslední možnost byla pro respondenty, kteří považují extremismus za závažný společenský problém. Značná část dotázaných zvolila právě poslední z možností, tedy že extremismus je společenský problém (39%), ovšem ještě o něco více respondentů nemá vyhraněný názor na tuto problematiku, odpověď nevím byla tedy nejčastější, zvolilo ji 42% respondentů.

10. Domníváte se, že je extremismus závažný společenský problém?

Některé extremistické skupiny se otevřeně hlásí k rasismu. Setkal(a) jste (jsi) se s projevy rasismu? Odpovědi byly – ne, nic takového jsem ve svém okolí nezaznamenal(a), druhou možností bylo někdy si všimnu určitých náznaků a narážek, a konečně odpověď, s takovými projevy se setkávám velmi často. Podle zjištěných odpovědí se pouze 5% dotázaných nikdy neseťkalo s projevy rasismu, tedy 95% respondentů se alespoň občas setkává s projevy rasismu.

11. Setkal(a) jste se s projevy rasismu?

Dvanáctá a poslední otázka dotazníku měla podobu tabulky, kam respondenti k jednotlivým skupinám přiřadili známku jako ve škole – ke skupinám, ke kterým mají nejlepší vztah přiřadili 1 a naopak ke skupinám ke kterým je jejich vztah nejzápornější přiřadili 5. Z výsledků jsem potom vypočítala průměrné známky všech skupin. Celkem bylo hodnoceno 8 různých skupin obyvatelstva, které uvádím v následující tabulce. Nejlepší známku dostala skupina „černoši“ – 2,2. Na posledních příčkách se umístili Romové se známkou 3,9 a neonacisté se známkou 4,3.

Skupina obyvatel	Průměrná známka
Černoši	2,2
Homosexuálové	2,4
Vietnamci	2,9
Anarchisté	3,4
Skinheads	3,8
Mladí komunisté	3,8
Romové	3,9
Neonacisté	4,3

Tabulka č.4

6.4 Testování hypotéz

Jak jsem již uvedla výše, na začátku výzkumu jsem si stanovila několik hypotéz, které jsem ověřovala na základě těchto výsledků. Jedna z těchto hypotéz zněla: Muži mají k extremismu pozitivnější přístup na rozdíl od žen. Tuto hypotézu jsem formulovala na základě nastudované literatury, na základě existujících rozdílů v socializaci chlapců a děvčat. K ověření hypotéz jsem užívala metodu chí-kvadrátu. Jako pozitivní vztah k extremismu jsem definovala odpovědi na otázku, zda je možné řešit společenské problémy radikálním způsobem. Hypotézu jsem testovala na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Z tohoto testu vyplynul výsledek, že mezi pohlavím a vztahem k extremistickým skupinám není souvislost. Tento výsledek je

možné zdůvodnit také ne zcela rovnoměrným zastoupením mužů a žen ve zkoumaném vzorku. Ovšem je také možné, že u dnešní mládeže není kladen takový důraz na rozdělení typicky „ženských“ a „mužských“ rolí. Mladé ženy jsou mnohem více emancipované ve všech oblastech společenského života.

Pozorované četnosti			
	ženy	muži	
ano	11	7	18
ne	33	11	44
někdy	0	1	1
ostatní	0	1	1
	44	20	64

Tabulka č.5

Očekávané četnosti			
	ženy	muži	
ano	12,375	5,625	18
ne	30,25	13,75	44
někdy	0,6875	0,3125	1
ostatní	0,6875	0,3125	1
	44	20	64

Tabulka č.6

chí kvadrát			
	ženy	muži	
ano	0,152778	0,336111	
ne	0,25	0,55	
někdy	0,6875	1,5125	
ostatní	0,6875	1,5125	
			5,688889=TK

Tabulka č. 7

$$KH = 7,81473$$

$TK < KH \rightarrow$ přijímáme H_0 , není závislost

Další hypotéza testovala souvislost mezi stupněm střední školy a přístupem k extremismu. Přesně zněla takto: Čím vyšší úroveň střední školy tím zápornější postoj k extremismu. Do souvislosti jsem tedy dala odpovědi na otázku, kde se respondenti vyjadřovali, zda je extremismus společenský problém či nikoliv a jejich střední školu. U testování této hypotézy jsem postupovala stejně jako u

předcházející, tedy použila jsem testování pomocí chí-kvadrátu, na hladině významnosti $\alpha = 0,05\%$. Výsledek mi tuto hypotézu potvrdil, ukázalo se, že existuje souvislost mezi stupněm střední školy a postojem k radikálním skupinám.

Pozorované četnosti				
	gym	soš	sou	
ano	11	10	4	25
ne	4	5	3	12
nevím	5	4	18	27
	20	19	25	

Tabulka č. 8

Očekávané četnosti				
	gym	sos	sou	
ano	7,81	7,42	9,77	25,00
ne	3,75	3,56	4,69	12
nevím	8,44	8,02	10,55	27,00
	20,00	19,00	25,00	

Tabulka č. 9

chí kvadrát				
	gym	sos	sou	
ano	1,3005	0,895559	3,404025	
ne	0,016667	0,580044	0,6075	
nevím	1,400463	2,011726	5,266875	
				15,48=TK

Tabulka č. 10

$$KH = 9,40773$$

$TK > KH \rightarrow$ zamítáme H_0 , přijímáme H_1 , existuje závislost

Obyvatelé z měst nad 5000 obyvatel mají s extremismem častěji osobní zkušenost, než obyvatelé z menších obcí. Tuto hypotézu jsem testovala zcela stejným způsobem, jako dvě předcházející. Vycházela jsem z odpovědí na otázku, zda respondent zná ve svém okolí někoho, jehož chování považuje za extrémní. Ve výsledku se ukázalo, že velikost bydliště nijak neovlivňuje zkušenost mladých lidí s extremistickým chováním. Pokud budu hledat vysvětlení, proč tomu tak je, měla bych vzít v potaz, že dotázaní studují v Chrudimi na místních středních školách, značnou část dne se tedy pohybují ve stejném městě.

Pozorované četnosti				
	ano	několik	ne	
0-500	5	13	1	19
600-2000	4	4	1	9
2100-5000	4	6	0	10
5100+	7	19	0	26
	20	42	2	64

Tabulka č. 11

očekávané četnosti				
	ano	několik	ne	
0-500	5,9375	12,46875	0,59375	19
600-2000	2,8125	5,90625	0,28125	9
2100-5000	3,125	6,5625	0,3125	10
5100+	8,125	17,0625	0,8125	26
	20	42	2	64

Tabulka č. 12

chí kvadrát				
	ano	několik	ne	
0-500	0,148026	0,022635	0,277961	
600-2000	0,501389	0,615245	1,836806	
2100-5000	0,245	0,048214	0,3125	
5100+	0,155769	0,220009	0,8125	
				5,196053=TK

Tabulka č. 13

$$KH=12,5916$$

$TK < KH \rightarrow$ přijímáme H_0 , není závislost

Poslední z pracovních hypotéz byla tato: Jako extremistické skupiny jsou nejčastěji označovány hnutí Skinheads a anarchisté. U této hypotézy jsem vycházela z výsledků otázky číslo pět, kde respondenti uváděli svůj názor na projevy jednotlivých extremistických hnutí. Tato hypotéza se mi potvrdila, drtivá většina uvedla, že projevy skupiny Skinheads (78%) a anarchistů (65%) považují za extrémní. Tomuto výsledku jistě nahrává mediální kampaň, kde jsou označení Skinheads a anarchisté synonymy pro pravicové a levicové radikály. Toto černobílé rozdělení je nejen pro masmedia velmi pohodlné.

6.5 Porovnání s výzkumem z roku 1998

Výzkum na podobné téma, s názvem „Názory na extremismus a skupiny osob označované jako extremistické“ proběhl v roce 1998 mezi policisty, vyšetřovateli a studenty policejní akademie. Pokusím se tedy částečně, tam kde je to možné, porovnat odpovědi na klíčové otázky.

„Na otázku zjišťující, zda radikální (jednoduchý a rychlý) způsob řešení společenských problémů může být prospěšný, bylo stanovisko většiny dotazovaných, bez ohledu na skupinu ve které byli zařazeni, spíše odmítavé.“ [Marešová 2001; 121] Toto je jeden ze závěrů výzkumu z roku 1998. Autorka uvádí, s radikálním postupem souhlasili pouze jednotlivci. V mém výzkumu mezi středoškoláky byla kladná odpověď přeci jen častější (28% respondentů). Z tohoto srovnání vyplývá, že pro mladí lidé mívají častěji sklon k radikalismu než je tomu u respondentů s většími životními zkušenostmi.

Ze staršího výzkumu vyvodila autorka závěr, že jen pro malou část respondentů je existence radikálních skupin nebezpečná, pro část respondentů přinášeli tyto skupiny zajímavé pohledy na řešení některých společenských problémů. V mém výzkumu se pouze 19% respondentů vyjádřilo zcela jednoznačně, že se neobávají extremismu. Zbýlých 81% dotázaných považuje alespoň některé radikální skupiny za nebezpečné a obávají se jich. Toto zjištění opět poukazuje na větší citlivost vůči extremistickým projevům u studentů.

„Na otázku, zda politický extremismus je dnes natolik závažným problémem jak o něm donedávna referovaly sdělovací prostředky, většina dotazovaných státních zaměstnanců odpověděla záporně.“ [Marešová 2001; 121] Výsledek u výše uvedeného výzkumu je ale poněkud odlišný. V tomto dotazníkovém šetření odpovědělo záporně 19% respondentů, jako společenský problém vnímá extremismus 39% dotázaných na středních školách. Celých 42% studentů ovšem nemělo zcela vyhraněný názor. Je zcela evidentní, že státní zaměstnanci nahlíží na tuto problematiku z jiného úhlu pohledu, není jednoduché určit zda na rozdílnost postojů má vliv rozdílné znalosti o této problematice či vliv médií.

Z výsledků obou výzkumů vyplývá, že nejčastěji jsou za extremistické skupiny považovány členové hnutí Skinheads a anarchisté. U výzkumu provedeného mezi státními zaměstnanci a studenty policejní akademie byli také často označováni ekologičtí radikálové, které v mém výzkumu naopak většina respondentů nepovažuje za extremistické hnutí (55%).

Při porovnávání výsledků otázky zjišťující, zda respondenti znají někoho, jehož chování považují za extremistické, vyplynuly tyto výsledky: každý třetí respondent výzkumu z roku 1998 zná někoho, kdo je členem skupiny, která je označována jako extremistická. U výzkumu ze středních škol vyplynulo, že celých 97% dotázaných zná někoho, koho považuje za extremistu. Jednou z příčin je pravděpodobně fakt, že členy extremistických skupin bývají především vrstevníci respondentů ze středních škol.

V podstatě podobně dopadly výsledky u dotazu, který zjišťoval důvody mladých lidí ke členství v extremistické skupině. Výsledky staršího šetření ukázaly jako nejčastěji uvádění důvod ke členství v těchto skupinách potřebu někam a k někomu patřit. Tato odpověď byla také velmi častou u respondentů ze středních škol, kde ji zvolilo 36% dotázaných. Druhou nejčastější odpovědí u státních zaměstnanců byla nutnost vyjádřit vzpouru proti rodině, škole apod. Třetina dotázaných z této skupiny určila jako důvod ke členství oblibu vnějších znaků jako je oblečení či účes. Tyto dva důvody ale u studentů středních škol nebyly tak výrazné – touhu vyjádřit vzpouru uvedlo 5% dotázaných, oblibu vnějších znaků 6%. Nejfrekventovanějším důvodem pro členství v radikálním hnutí považují studenti touhu vyjádřit svůj názor.

Při dotazu, zda se respondent setkal s projevy rasismu, odpovědělo 32% respondentů staršího výzkumu pozitivně, oproti tomu v mém výzkumu se alespoň někdy setkalo s projevy rasismu 95% studentů středních škol.

Výsledky v bodech, které byli společné těmto dvou výzkumům ukazují na odlišný postoj studentů a státních zaměstnanců k extremismu. Téměř ve všech bodech

vnímají studenti extremismus jako aktuální a reálný problém, který se dotýká jejich běžného života. Ze staršího výzkumu lze vyčíst rezervovaný postoj k této problematice, pravděpodobně převládá názor, že se jedná ve většině případů o tak zvanou klukovinu, ze které ti mladí vyrostou. Porovnání těchto dvou výzkumů podporuje hlavní hypotézu tohoto výzkumu, že mladí lidé vnímají extremismus jako závažný společenský problém.

7. Závěr

Extremismus se stal součástí naší společnosti, lze předpokládat, že v nejbližší budoucnosti tomu nebude jinak. I nadále se s ním budeme setkávat v jeho nejrozličnějších formách a podobách. Většina lidí si pod pojmem extremismus asociuje pouliční potyčky mezi skupinami převážně mladých lidí, nejčastěji pravděpodobně rozdělí tyto skupiny na skupinu Skinheads či neonacisty a proti nim nejčastěji staví anarchisty. Toto rozdělení podporují také média. Spektrum extremistických skupin je ovšem pestřejší, přehled některých skupin je také součástí této práce.

Dokud se pouliční potyčky a další extremistické projevy lidí přímo nedotýkají, nepovažují je obvykle za obzvlášť škodlivé, společnost, ve které žijí nepovažují za ohroženou. Jak jsem se přesvědčila ve svém výzkumu, značně citlivěji vnímají tuto problematiku mladí lidé. Tato skupina obyvatelstva bývá nejčastěji označována za potenciální členy extremistických hnutí. Z mého šetření vyplynulo, že oni sami vidí jako hlavní důvod členství v extremistických skupinách často potřebu někam patřit, častěji se ovšem objevovala touha vyjádřit svůj názor. Dále z mého výzkumu vyplynulo, že až na nevýrazné jímky zná každý nějakého vrstevníka, kterého považují za extremistu. Nelze ovšem tvrdit, že členy extremistických skupin jsou pouze mladí lidé. Kultura protestu spojená s těmito hnutími se stává atraktivní pro značnou část veřejnosti. Lidé se snaží zůstat v kategorii mládí čistě symbolickými prostředky. Extremismus tedy není záležitostí pouze mladých lidí, dotýká se celé společnosti.

Literatura:

- Fiala, P. (1997): *Politický extremismus a radikalismus v ČR*, Brno, Masarykova univerzita, ISBN 8021017988
- Charvát, J. (2007): *Současný politický extremismus a radikalismus*, Praha, Portál, ISBN 978-80-7367-098-6
- Chmelík, J. (2001): *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, Praha, Linde, ISBN 80-7201-265-7
- Chmelík, J. (2000): *Symbolika extremistických hnutí*, Praha, Armex, ISBN 80-86244-14-8
- Marada, R. (2003) *Kultura protestu a politizace každodennosti*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-027-6
- Mareš, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, Brno, Barriester & Principal, ISBN 80-86598-45-4
- Marešová, A. - Kotulan, P. - Martinková, M. - Mikule, V. - Novák, K. (1999) *Kriminologické a právní aspekty extremismu*, Praha, IKSP, ISBN 8086008592
- Novák, M. (1997). *Systém politických stran*. Praha. SLON. ISBN 80-85850-22-2
- Plecitý, V. – Danics, Š. – Porada, V. (2001): *Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení*, Praha, Policejní akademie České republiky, ISBN 80-7251-088-6
- Rýdl, K., Nezval, I. (1997): *Rasismus a nacionalismus v současném životě*, Praha, IPPP ČR
- Strmiska, M. *Extremismus, xenofobie, „organizovaná intolerance“* [online] 10.12.2007 <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=111>
- Tilly, Ch. (2006): *Politika kolektivního násilí*, Praha, Sociologické nakladatelství, ISBN 80-86429-60-1
- Antifašistická akce – všemi prostředky společně proti fašismu, [online] 25.2.2008 <http://www.antifa.cz/onas.php>
- Manifest Československé anarchistické federace, [online] 1.3.2008 http://www.sds.cz/docs/prectete/e_kolekt/man_csaf.htm
- Národní odpor, [online] 27.2.2008 <http://www.odpor.org/index.php?page=clanky&kat=10>
- Svaz komunistické mládeže, [online] 25.2.2008 http://www.ksm.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=83

Seznam grafů, tabulek a obrázků:

Obrázek č.1	18
Obrázek č.2.....	19
Obrázek č.3.....	22
Tabulka č. 1.....	30
Tabulka č. 2.....	30
Tabulka č. 3.....	30
Graf - 4. Které z následujících projevů považujete za typické pro extremistické skupiny?.....	31
Graf – Považujete hnutí Skinheads za extremistické?.....	32
Graf – Považujete anarchisty za extremisty?	32
Graf – 6.Je možné vyřešit společenské problémy radikálním způsobem?.....	33
Graf – 7.Znáte ze svého okolí někoho, jehož chování považujete za extrémní?.....	34
Graf – 8. Považujete existenci extremistických skupin za nebezpečnou a obáváte se jejich činnosti?.....	35
Graf – 9. Důvody mladých lidí k členství v extremistických skupinách.....	36
Graf – 10.Domníváte se, že je extremismus závažný společenský problém?.....	37
Graf – 11.Setkal(a) jste se s projevem rasismu?.....	37
Tabulka č. 4.....	38
Tabulka č. 5.....	39
Tabulka č. 6.....	39
Tabulka č. 7.....	39
Tabulka č. 8.....	40
Tabulka č. 9.....	40
Tabulka č. 10.....	40
Tabulka č. 11.....	41
Tabulka č. 12.....	41
Tabulka č. 13.....	41

Přílohy

Dotazník:

Dobrý den, právě se Vám dostal do ruky dotazník, jehož cílem je zjistit postoj studentů k problematice extremismu. Jsem studentka Univerzity Pardubice, obor Sociologie a výsledky tohoto výzkumu budou součástí mé bakalářské práce. Vyplnění tohoto dotazníku je zcela anonymní. U každé otázky vyberte prosím pouze jednu odpověď, v případě, že budete mít pocit, že je možná kombinace více odpovědí (otázka č. 9), označte tu, kterou cítíte jako nejsilnější. Předem velice děkuji za upřímné vyplnění dotazníku.

Dotazník:

1) Jste:

- a) žena   b) muž

2) Jakou střední školu studujete?

- a) střední odborné učiliště
b) střední odborná škola s maturitou
c) gymnázium

3) Jaký je počet obyvatel města (vesnice) kde žijete?

- a) 0 - 500
b) 600 - 2000
c) 2100 – 5000
d) 5100 a více

4) Které z následujících projevů považujete za typické pro extremistické skupiny?

- a) nesnášenlivost demokratického režimu
b) fyzické násilí a skupinovou agrese
c) rasová netolerance
d) realizace humanárních idejí
e) výrazná snaha odlišit se od většiny

5) Projevy které z uvedených skupin je možné podle vašeho názoru označit jako extrémní?

	Ano	Ne	Nemám názor
Skinheads			
Anarchisté			
Hnutí Punks			
Ekologičtí radikálové			
Mladí komunisté			
Squatteři			

6) Je možné účinně vyřešit společenské problémy (soužití s menšinami, braní drog) radikálním (jednoduchým a rychlým) způsobem?

a) ano, je to jediné možné řešení

b) radikální přístup je možný pouze v některých případech – vypiš v kterém případě .....

c) ne, radikálním přístupem není možné vyřešit dlouhodobě závažné problémy

7) Znáte ze svého okolí někoho konkrétního, jehož chování považujete za extrémní?

a) ano, v mém okolí je takových lidí mnoho

b) několik takových lidí jsem už potkal(a)

c) nikdy jsem se nesetkal(a) s nikým takovým

8) Považujete existenci extrémistických skupin za nebezpečnou? Obáváte se jejich činnosti?

a) ne, extrémistických skupin se neobávám a považuji jejich existenci za přirozenou

b) s některými projevy nesouhlasím, ale přinášejí nové pohledy na společenské problémy

c) se všemi projevy nesouhlasím a obávám se jich

9) Nejčastějšími členy extrémistických skupin bývají mladí lidé. Jaké důvody k tomu podle vašeho názoru mohou mít?

a) potřeba někam patřit

b) touha vyjádřit svůj názor a obklopit se lidmi s podobným názorem

c) touha vyjádřit vzpouru proti škole, rodině, atd.

d) oblíba vnějších znaků těchto skupin (účes, styl oblečení, hudba)

e) potřeba vyplnit volný čas

f) jiná možnost.....

10) Domníváte se, že je extremismus závažný společenský problém?

a) ne, je to jen záležitost okraje společnosti

b) nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

c) ano, je to společenský problém

11) Některé extrémistické skupiny se otevřeně hlásí k rasismu. Setkal(a) jste (jsi) se projevy rasismu?

a) ne, nic takového jsem ve svém okolí nepostřehl(a)

b) občas si všimnu určitých náznaků a narážek

c) s takovými projevy se setkávám velmi často

12) Jaký je tvůj vztah k následujícím skupinám obyvatel? Oznamkuj jako ve škole –
1 = nejlepší, 5 = nejhorší.

Neonacisté	
Homosexuálové	
Skinheadi	
Anarchisté	
Rómové	
Vietnamci	
černoši	
Mladí komunisté	